

the didactic design of its study in the form of a separate discipline «Methods of image processing and computer vision» in the form of the structure of the discipline, the list of laboratory and practical works and the subjects of the individual educational and research task was carried out.

Key words: didactic design, content training, professional competencies, IT-industry, IT-specialist, computer vision, software, OpenCV.

Дата надходження статті: «27» січня 2018 р.

УДК 378.046-021.68

Навроцька М. М.*

АНАЛІЗ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ПЕДАГОГА В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

У статті описано дослідну роботу щодо розвитку професійного іміджу педагога в післядипломній освіті, яка здійснювалась в три етапи (аналітичний, експериментальний, завершальний). Експериментальна робота охопила констатувальний, формувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту. Експеримент було організовано й проведено протягом курсового та міжкурсорового періодів, самоосвітньої діяльності педагогів. Його метою було забезпечення ефективного розвитку професійного іміджу педагогів у системі післядипломної освіти за певних педагогічних умов (формування в педагогів позитивної мотивації до розвитку власного професійного іміджу; створення сприятливого творчого, інформаційно насиченого освітнього середовища; організація самоосвітньої діяльності педагогів із використанням сучасних комп'ютерних технологій).

Зазначено, що на початку експерименту було сформовано експериментальну та контрольну групи. У контрольній групі навчальний процес проходив за звичайною схемою, що передбачала ознайомлення педагогів із сутністю поняття «професійний імідж педагога», із його структурою та діагностикою розвитку. Учасники другої групи були залучені до експериментальної роботи як у курсовий, так і міжкурсоровий періоди, а також під час самоосвітньої діяльності.

Результати розвитку професійного іміджу педагога було визначено за допомогою відповідних критеріїв, показників та рівнів, що були розроблені на аналітичному етапі дослідної роботи на основі методів анкетування, тестування, опитування, бесід, спостереження.

Динаміка розвитку професійного іміджу педагога в експериментальній групі засвідчила позитивні результати. Експериментальна перевірка ефективності впровадження педагогічних умов дозволила визначити їхню дієвість, важливість для системи післядипломної педагогічної освіти. Достовірність результатів експерименту щодо розвитку професійного іміджу педагога в післядипломній освіті підтверджена за допомогою математичної обробки отриманих даних.

Ключові слова: педагог, імідж, розвиток, експериментальне дослідження, післядипломна освіта, педагогічні умови, критерії, показники, рівні.

Післядипломну освіту розуміють як освіту дорослих, навчання та розвиток фахівців із підвищення їхнього професійного рівня, кваліфікації згідно зі світовими стандартами, вимогами часу, індивідуально-особистісними та виробничими потребами, удосконалення їхнього наукового та загальнокультурного (загальноосвітнього) рівня, стимулювання та розвитку творчого та духовного потенціалу особистості, що відбувається в спеціалізованих державних, приватних навчальних закладах та засобами самоосвіти, і керується державними стандартами до фаху певних рівнів кваліфікації відповідно до вимог суспільно-економічного та науково-технічного прогресу [5, с. 8]. Відтак необхідним є підвищення престижу педагогічної професії

*© Навроцька М. М.

в суспільстві та утвердження високого соціального статусу вчителя, зокрема, за допомогою його іміджу.

Проблеми розвитку іміджу особистості досліджували у своїх працях О. А. Горovenko, А. А. Калюжний, Л. П. Качалова, Н. В. Гузій, О. А. Межерецька та ін. Сутність професійного іміджу педагога розглянута в дослідженнях О. О. Ковальової, А. О. Кононенко, С. А. Маскалянова, І. О. Ніколаєску, І. В. Розмолдчикової, Н. А. Тарасенко та ін.

Мета статті – проаналізувати експериментальне дослідження щодо розвитку професійного іміджу педагога в післядипломній освіті.

Дослідна робота здійснювалася протягом 2014 – 2018 років та проходила в три етапи.

Перший етап, аналітичний (2014 – 2015 рр.), – вивчення та добір психолого-педагогічної, методичної літератури з теми дослідження, визначення мети та завдань, методів проведення дослідницької роботи, організація та проведення констатувального етапу педагогічного експерименту.

Другий етап, експериментальний (2015 – 2017 рр.), – перевірка ефективності обґрунтованих педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної освіти (формування в педагогів позитивної мотивації до розвитку власного професійного іміджу; створення сприятливого творчого, інформаційно насиченого освітнього середовища; організація самоосвітньої діяльності педагогів із використанням сучасних комп'ютерних технологій) та моделі розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, науково-методичного забезпечення такого процесу.

Третій етап, завершальний (2018 р.), – систематизація та узагальнення результатів дослідження, порівняння даних діагностичних вимірювань, обґрунтування ефективності впроваджуваних педагогічних умов, оформлення тексту дисертаційного дослідження.

Експериментальне дослідження здійснювалося на базі Комунальних вищих навчальних закладів «Херсонська академія неперервної освіти», «Вінницька академія неперервної освіти», Рівненського, Волинського, Полтавського обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти

Експериментальна робота охопила констатувальний, формувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, які було організовано й проведено протягом курсового та міжкурсорового періодів, самоосвітньої діяльності педагогів у системі післядипломної освіти.

Педагогічний експеримент охопив директорів ЗНЗ, заступників директорів, учителів, вихователів, педагогів-організаторів, бібліотекарів та ін. Його метою було забезпечення ефективного розвитку професійного іміджу педагогів у системі післядипломної освіти за таких педагогічних умов: формування в педагогів позитивної мотивації до розвитку власного професійного іміджу; створення сприятливого творчого, інформаційно-насиченого освітнього середовища; організація самоосвітньої діяльності педагогів із використанням сучасних комп'ютерних технологій.

На початку констатувального етапу експерименту було сформовано експериментальну та контрольну групи. Кількісний склад обох груп становить 752 особи (377 – у експериментальній та 375 – у контрольній).

Учасникам експериментальної та контрольної груп було запропоновано відповісти на запитання анкети та спробувати визначити свій актуальний рівень розвитку професійного іміджу.

Для перевірки рівня розвитку професійного іміджу педагога проводилися бесіди, спостереження, анкетування та ін. Крім того, було використано тест Т. Морозової «Оцінка реалізації потреб педагогів у розвитку й саморозвитку» [2] та опитувальник В. Маценко «Чи прагнете Ви успіху?» [1].

Результати розвитку професійного іміджу педагога було визначено за допомогою

відповідних критеріїв, показників та рівнів, що були розроблені на аналітичному етапі дослідної роботи [4].

У дослідженні виокремлено такі критерії й показники розвитку професійного іміджу педагога:

- мотиваційний (реалізація потреб педагогів у розвитку й саморозвитку; мотивація досягнення успіху педагога в розвитку власного професійного іміджу);
- когнітивний (оволодіння цілісними знаннями з проблеми професійного іміджу, його структури; сформованість умінь аналізувати свою професійну діяльність та розробляти стратегію розвитку власного іміджу);
- діяльнісно-поведінковий (здатність застосування набутих знань для розвитку власного іміджу; уміння створювати привабливий імідж спрямований на розкриття внутрішнього образу).

Рівнями розвитку кожного критерію визначено високий, середній та низький.

Отримані на констатувальному етапі педагогічного експерименту результати, зокрема, засвідчили, що більшість учасників експерименту зацікавлена в розвитку власного професійного іміджу, прагне розширити, поглибити свої знання в цій сфері, хоча не розуміє її сутності.

На формуальному етапі педагогічного експерименту для учасників контрольної групи відповідно плану навчальної роботи було проведено лекційне й практичне заняття з теми «Професійний імідж педагога». Ці заняття передбачали ознайомлення педагогів із сутністю поняття «професійний імідж педагога», з його структурою та діагностикою рівнів розвитку. Заняття проводилися із застосуванням інтерактивних, ігрових прийомів. Більшість учасників після проведення цих занять дійшли висновку про важливість розвитку професійного іміджу педагога, але не вважають його пріоритетним. Це пояснюється обмеженою кількістю часу, обсягом теоретичного матеріалу. Проте під час бесід учителі виявляли своє зацікавлення розвитком певних складових професійного іміджу, певною мірою були вмотивовані на подальше його вдосконалення.

Для учасників експериментальної групи, окрім вищезазначеного, були проведені лекційні й практичні заняття «Теоретичні основи іміджу педагога», «Складові професійного іміджу педагога», «Самопрезентація як засіб розвитку професійного іміджу педагога». Вони прослухали спецкурс «Розвиток професійного іміджу педагога» [3], працювали над удосконаленням свого професійного іміджу під час педагогічної практики написання випускних робіт, рефератів. Протягом міжкурсового періоду для них був проведений науково-практичний семінар «Професійний імідж педагога»; тренінги «Самопрезентація педагога»; майстер-класи «Основні аспекти зовнішнього образу» тощо. Відповідно учасники експериментальної групи мали більшу кількість часу на усвідомлення необхідності розвитку власного іміджу. Відзначено збільшення зацікавленості учасників експериментальної групи впродовж усього експериментального дослідження. Цікавими для вчителів були нетрадиційні форми проведення лекцій (лекція-бесіда, лекція зі застосуванням зворотного зв'язку, проблемна лекція) та практичні заняття з використанням методів інтерв'ювання, виховання, переконання, привчання, стимулювання, самовиховання та ін.

Перевірка рівня розвитку професійного іміджу педагогів на контрольному етапі педагогічного експерименту показала позитивні зрушення в учасників контрольної та експериментальної груп.

Зокрема, у контрольній групі число педагогів із високим рівнем розвитку професійного іміджу за мотиваційним критерієм збільшилося на 1,1 %, з середнім – на 2,1 %, а з низьким – зменшилося на 3,2 %. Дещо покращилися й показники когнітивного критерію (число педагогів із високим рівнем збільшилося на 1,8 %, з середнім – на 2,6 %). Зросло й число педагогів із високим рівнем розвитку іміджу за діяльнісно-поведінковим критерієм на 1,8 %, з середнім – на 2,6 %.

В експериментальній групі за мотиваційним критерієм число педагогів із високим рівнем розвитку професійного іміджу збільшилося на 4,3 %, з середнім – на 6,5 %. В учасників цієї групи постійно збільшувалася зацікавленість у розвитку власного професійного іміджу. Особливо це було помітно після участі в практичних вправах.

Збільшилося й число вчителів, що входили до експериментальної групи з високим рівнем розвитку професійного іміджу за когнітивним критерієм на 7,8 %, з середнім – 18,3 %, відповідно з низьким зменшилося на 26,1 %.

Обізнаність із різних аспектів теми в більшості педагогів – учасників експериментальної групи змінилася з низького рівня на середній. Це пояснюється тим, що кількість часу, передбаченого програмою спецкурсу, надавала можливість для більш детального поглиблення знань педагогів про сутність поняття «імідж педагога»; вироблення в слухачів курсів умінь та навичок діагностики власного іміджу; ознайомлення з інноваційними педагогічними технологіями та методиками з метою вибору найбільш ефективних, оптимальних для кожного вчителя; формування умінь та навичок розвитку професійного іміджу педагога, складання програми його подальшого розвитку.

Найбільш дієвими в цьому зв'язку були такі фактори: збільшення кількості часу на розгляд теми (порівняно з лекційним і практичним заняттями, на які відводилося лише 4 год.); урізноманітнення форм та методів роботи; усвідомлення важливості виконання запропонованих завдань.

Аналіз відповідей учасників експериментальної групи під час письмового інтерв'ювання, складання професійного портрета іміджу педагога, бесід засвідчив значне покращення в них рівня знань. Покращити ситуацію допомогли науково-практичний семінар «Професійний імідж педагога», тренінг «Самопрезентація педагога» та ін. Самостійна освітня діяльність учасників експериментальної групи також сприяла поширенню обсягу знань із проблеми. Зокрема, вчителям було запропоновано для самостійного опрацювання літературу педагогічного, психологічного, методичного спрямування.

Значно прогресивнішу, ніж в контрольній групі, картину отримано в експериментальній групі щодо розвитку іміджу за діяльнісно-поведінковим критерієм (високий рівень виріс на 7,8 %, середній – на 18,3 %, а низький зменшився на 26,1 %). Переважна більшість педагогів усвідомила актуальність розвитку власного професійного іміджу, як процесу самопізнання себе як особистості й професіонала. Учителі розуміють потребу в здійсненні всебічного аналізу своєї діяльності та вміють її коригувати залежно від отриманих результатів.

Дослідно-експериментальна перевірка ефективності впровадження педагогічних умов дозволила визначити їхню дієвість, важливість для системи післядипломної педагогічної освіти. Результати експерименту засвідчили позитивну динаміку розвитку професійного іміджу педагога (рис. 1).

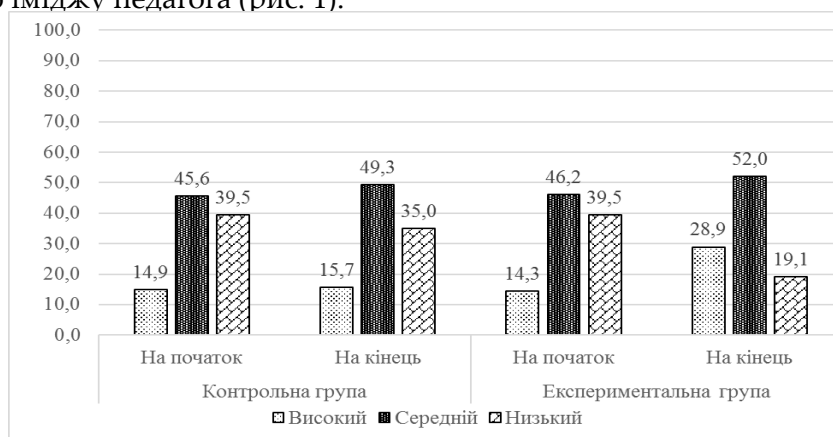

Рис. 1. Загальна динаміка розвитку професійного іміджу педагога

Як видно з рис. 1, після проведення експерименту в експериментальній групі відбулися суттєві зміни в показниках. Загальний приріст високого рівня розвитку професійного іміджу педагога становить 14,6 %, середнього – 5,8 %, низький зменшився на 20,4 %.

У контрольній групі не відбулося суттєвого покращення. Загальний приріст високого рівня розвитку професійного іміджу педагога в контрольній групі становить 0,8 %, середнього – 3,7 %, а низький зменшився на 4,5 %.

Достовірність результатів експерименту щодо розвитку професійного іміджу педагога в післядипломній освіті підтверджена за допомогою математичної обробки отриманих даних.

Таким чином, проведене експериментальне дослідження з розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної освіти довело свою дієвість, необхідність та дозволило отримати позитивні результати за таких педагогічних умов: формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного професійного іміджу; створення сприятливого творчого, інформаційно-насиченого освітнього середовища; організація самоосвітньої діяльності педагогів із використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Подальший науковий пошук може бути пов'язаний із визначенням найбільш оптимальних шляхів проведення такої роботи в закладах післядипломної освіти.

Література:

1. Маценко В. Ф. Технологія іміджу: психологічний інструментарій. К.: Главник, 2005. 96 с.
2. Морозова Т. В. Диагностика успешности учителя: сб. метод. мат. для руководителей шк. М.: Образоват. центр «Педагогический поиск», 1997. 94 с.
3. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти і управління навчальними закладами: матеріали I Всеукраїнської науково-методичної веб-конференції / за ред. В. В. Кузьменка та ін. Херсон, 2015. С. 16-21.*
4. Навроцька М. М. Критерії, показники та рівні розвитку професійного іміджу педагога у післядипломній освіті. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія / редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) [та ін.]. К., 2017. Вип. 277. С. 183-187.*
5. Пуцов В. І. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід'ємної складової неперервної освіти. *Післядипломна освіта в Україні. 2007. № 2 (11). С. 7-11.*

Navrotska M. M.

THE ANALYSIS OF EXPERIMENTAL RESEARCH OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL IMAGE OF TEACHER IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

The article describes research work on the development of professional image of teacher in postgraduate education, which was carried out in three stages (analytical, experimental, final). Experimental work has engulfed the statement, forming and controlling stages of pedagogical experiment. The experiment was organized and conducted during course and intercourse periods, and self-educational activity of teachers. Its aim was to ensure an effective development of professional image of teachers in the system of postgraduate education under the certain pedagogical conditions (formation between the teachers positive motivation the development of their own professional image; creation of suitable creative, informational and saturated educational environment; organization of self-educational activity of teachers with the use of modern computer technologies.

It was noticed that experimental and control groups were formed at the beginning of the experiment. In the control group, the educational process was carried out according to the usual scheme, which included acquainting teachers with the essence of the concept of «the teacher's professional image», with its structure and diagnostics of the development. Participants of the second group were involved in experimental work, both in coursework and intercourse periods, as well as during the self-education activities. The results of the development of the professional image of the teacher were determined by the appropriate criteria, indicators and levels that were developed at the

analytical stage of the research work on the basis of questionnaires, testing, interviews, observations. The dynamics of the professional image of the teacher in the experimental group showed positive results. Experimental verification of the effectiveness of the introduction of pedagogical conditions allowed to determine their effectiveness, importance for the system of postgraduate pedagogical education. The reliability of the results of the experiment on the development of the professional image of the teacher in postgraduate education is confirmed by mathematical processing of the data.

Key words: teacher, image, development, experimental research, postgraduate education, pedagogical conditions, criteria, indicators, levels.

Дата надходження статті: «27» січня 2018 р.

УДК 372.881.1:032

Нечепоренко М. А.*

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ, КРИТЕРІЇВ, ПОКАЗНИКІВ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ

У статті досліджується питання професійно-особистого саморозвитку педагога, пропонується характеристика та діагностичний інструментарій визначення базових рівнів сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Запропоновано ранжування на низький, середній та високий рівні на основі виокремлених критеріїв відповідно до компонентного складу готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Показниками мотиваційно-спрямовуючого критерію виступають сформованість внутрішньої мотивації та ціннісних орієнтацій особистості, її професійна спрямованість, потреба займатись професійно-особистісним саморозвитком. Сукупність знань про сутність професійно-особистісного саморозвитку та вміння використовувати інтегративний ресурс іноземної мови як інструмент професійно-особистісного саморозвитку (іншомовна комунікативна компетентність) складають основу інформаційно-інтегративного критерію. Особистісно-регулятивний критерій характеризується сформованістю особистих якостей, що забезпечують ефективний саморозвиток, наявністю позитивної Я-концепції, умінням оперувати системою методів, засобів, форм і механізмів здійснення професійно-особистісного саморозвитку. Уміння самоаналізу та самокорекції, розвиненість навичок інтерактивної взаємодії в смарт середовищі професійно-особистісного саморозвитку є визначальними для рефлексивно-коригуючого критерію діагностики рівня сформованості готовності до професійно-особистісного саморозвитку. Проаналізовані критерії та показники дозволяють, послуговуючись запропонованим діагностичним інструментарієм, виявити наявний рівень готовності до професійно-особистісного саморозвитку, а також прослідкувати динаміку її формування в процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Ключові слова: професійно-особистісний саморозвиток, мотиваційно-спрямовуючий критерій, інформаційно-інтегративний критерій, особистісно-регулятивний критерій, рефлексивно-коригуючий критерій, високий, середній, низький рівні готовності до професійно-особистісного саморозвитку.

Відповідно до вимог та особливостей суспільного розвитку сучасна освіта в Україні перебуває в стані оновлення й трансформації. У зв'язку з цим розробляються нові стандарти вищої освіти за спеціальностями із переліком професійно значущих компетентностей особистості, упроваджуються здобутки кращих освітніх практик, зокрема, передбачають опанування методиками та технологіями розвитку

*© Нечепоренко М. А.